

ХАРКІВСЬКИЙ ОКРУЖНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД

61022 м. Харків, майдан Свободи, буд.№6, тел/факс (052) 730-42-73 inbox@adm.hr.court.gov.ua

04.10.2021 № 04-24/61458/2021
На №26101/0/9-21 від 09.09.2021

**В.о. Голови Вищої ради правосуддя
Олексію МАЛОВАЦЬКОМУ**

вул. Студентська, 12-а, м. Київ, 04050,
e-mail: assistant@hcj.gov.ua

Шановний Олексію Володимировичу !

Харківський окружний адміністративний суд, опрацювавши Вашого листа від 09.09.2021р., ознайомившись та обговоривши Щорічну доповідь за 2020 рік «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні», затверджену рішенням Вищої ради правосуддя від 05.08.2021 р. №1797/0/15-21 (надалі – Доповідь), в повній мірі підтримує та погоджується з висновками, зробленими в зазначеній Доповіді, вважаючи наведені в ній дані, за якими було зроблено відповідний аналіз, цілком обґрунтованими та актуальними.

Харківський окружний адміністративний суд, як і решта судів України, в 2020 році стикався з проблемами, висвітленими в Доповіді, основними з яких були недостатнє фінансування потреб суду та, зокрема, недостатність коштів для здійснення стимулюючих виплат працівникам апарату суду, проблеми кадрового наповнення апарату суду. Крім того, нагальною стала і проблема поповнення складу суддів – станом на кінець 2020 року в суді обліковувалось 7 вакантних посад суддів, які не були заповнені, при тому, що строк відрадянності судді, направленої раніше до суду з метою вирівнювання надмірного навантаження, закінчився в 2019 році та не був поновлений.

З урахуванням викладеного, вважаємо за необхідне надати наступні пропозиції.

Стосовно належного забезпечення фінансових потреб судової системи.

Пропонуємо внести відповідні законодавчі зміни до профільних законів, зокрема, Бюджетного кодексу України, відповідних відомчих та міжвідомчих положень, за якими передбачити обов'язковий законодавчо визначений рівень видатків на фінансування судової системи за бюджетною програмою «Забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційними судами та функціонування органів та установ системи правосуддя», який визначити, виходячи з потреб судової системи, та який не може бути зменшений. При цьому такі видатки мають бути обґрунтовано розраховані, виходячи з критеріїв оптимального навантаження на суд, витрат на розгляд судової справи відповідної категорії, з урахуванням можливих змін у собівартості модельної справи для розрахунку вартості судової справи. Важливим кроком є також розробка прозорих та чітких правил і процедур перерозподілу коштів між судами. Відповідні правила (критерії) мають враховувати фактичне навантаження суддів та фактичні витрати на розгляд справи з урахуванням потреб окремих категорій судів.

Також доцільними були б такі зміни в законодавство про судоустрій, які визначили єдиний підхід до нарахування захищених складових заробітної плати працівників апаратів судів та визначили, що розмір посадового окладу працівника апарату суду не може бути меншим за 30 відсотків посадового окладу судді відповідного суду.

З урахуванням належного фінансування є впевненість у тому, що судам буде під силу подолати кадровий дефіцит апарату судів, оскільки на сьогодні відтік кадрів відбувається головним чином через відверто мізерні зарплати, при великому навантаженні на працівників.

Що стосується заповнення суддівських кадрів, то цей процес сповільнено, головним чином, через припинення повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів в листопаді 2019 року. Слід зазначити, що ухвалюючи відповідні законодавчі зміни, наслідком яких стало одномоментне припинення повноважень всіх членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, законодавці не передбачили жодного перехідного періоду, протягом якого члени Комісії зберігали всі або частину своїх повноважень, зокрема тих, що стосуються незавершених конкурсних процедур з добору суддів.

Таким чином, вказівка у пункті 8 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» про те, що процедури, які були розпочаті Вищою кваліфікаційною комісією суддів України відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" до набрання чинності цим Законом, продовжуються згідно з рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, утвореної відповідно до цього Закону, до теперішнього часу не спричинила завершення відповідних процедур добору суддів, оскільки така правова конструкція пов'язувала їх подальше проведення та завершення із формування нового складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, яке триває до цього часу.

Стосовно шляхів подолання кризи та прискорення перезавантаження Вищої кваліфікаційної комісії суддів України висловлено багато думок та пропозицій, однак з урахуванням наведених вище міркувань, доцільним буде внесення до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» відповідних запобіжників, які б передбачили неможливість одномоментного припинення діяльності всього складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України без уведення перехідного періоду, протягом якого члени Комісії зберігали достатні повноваження щодо діяльності із здійснення першочергових потреб забезпечення діяльності судової системи та, передусім, добору та переведення суддів.

Так само широка дискусія точиться навколо спрощення процедури добору суддів з числа кандидатів, які виявили бажання стати суддями в контексті необхідності швидкого наповнення судів суддівськими кадрами, удосконалення процедури заміщення вакантних посад суддів у місцевих судах кандидатами на посаду судді та суддями за окремими конкурсними процедурами з урахуванням критеріїв доброчесності та професійної кваліфікації.

На сьогодні процедура добору суддів, яка передбачена Законом України «Про судоустрій і статус суддів» є багатоступеневою та тривалою у часі, включає різноманітні спеціальні перевірки кандидата на посаду судді та, крім іншого, проходження спеціальної підготовки, складання ним відбіркового та кваліфікаційного іспитів. Процедура призначення на посаду включає проведення конкурсів, надання Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рекомендації на заміщення посади та спрямування дос'є кандидата на посаду судді до Вищої ради правосуддя, яка вносить Президентові України подання про призначення кандидата на посаду судді.

В разі запиту суспільства та судової системи на пришвидшення та спрощення вказаної процедури, це є можливим. Зокрема, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» не вказано строки, протягом яких мають визначатися результати кваліфікаційного іспиту кандидатів на посаду судді. При цьому слід врахувати, що результати теоретичної частини іспиту (письмового анонімного тестування) визначаються за допомогою автоматизованих систем, отже це не потребує багато часу, втім результати виконання практичних завдань мають визначатися за наслідками перевірки письмових робіт членами Комісії і, як показала практика, цей процес триває довго.

Цього можна уникнути шляхом включення до Положення про порядок складення кандидатами на посаду судді кваліфікаційного іспиту та методик його оцінювання можливості доручити перевірку анонімних письмових робіт кандидатів, як складової кваліфікаційного іспиту, Національній школі суддів України, викладачі якої взмозі здійснити таку перевірку робіт із виставленням відповідних балів, які можуть мати як обов'язковий так і рекомендаційний характер для членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, проте, в будь-якому разі, такий підхід дозволить пришвидшити строки обробки та перевірки практичних робіт та очевидно не знизить її якість. За таких

обставин можливим буде і унесення до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» граничних строків, які відведено на перевірку робіт, які мають дотримуватись.

Проведення конкурсу на заміщення вакантних посад суддів у місцевих адміністративних і господарських судах, оголошеного Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішенням від 09.08.2019р. № 153-зп/19 виявило можливість кандидатів на посаду судді, які перебувають у відповідному рейтингу, брати участь у кількох конкурсах на заміщення вакантних посад суддів як загальних так і спеціалізованих судів одночасно. Стосовно Харківського окружного адміністративного суду це призвело до того, що з трьох вакантних посад суддів, які мали бути заміщені за наслідками проведеного конкурсу, було заміщено лише одну посаду, оскільки два кандидати, отримавши кожен дві рекомендації про призначення на посади суддів як місцевого загального так і місцевого адміністративного суду, надали перевагу місцевому загальному суду. Враховуючи відсутність повноважного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, на сьогодні не відомо коли вказані посади будуть включені до відповідного конкурсу.

З даного питання свої висновки зробила Велика Палата Верховного Суду в Постанові від 21.04.2021р. у справі № 9901/342/20, де зазначила, зокрема, що виходячи із системного аналізу статей 78 - 79 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», пункту 9 Умов, затверджених рішеннями Комісії від 02 липня і 09 серпня 2019 року, а також пункту 3.12 розділу III Положення про проведення конкурсу з урахуванням того, що Комісія оголосила два конкурси, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що правило, за яким в межах оголошеного конкурсу кандидат може звернутися лише з однією заявою означає один з двох конкурсів, оголошених Комісією 02 липня 2019 року (на зайняття вакантних посад суддів у місцевих загальних судах) або 09 серпня 2019 року (на зайняття вакантних посад суддів у місцевих адміністративних і господарських судах).

Водночас з огляду на положення статей 78-79 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначення порядку оголошення і проведення конкурсів належить до дискреційних повноважень ВККС, тобто вона самостійно визначає кількість конкурсів та види місцевих судів, до яких такі конкурси будуть проводитися залежно від потреб судової системи.

Варто наголосити на тому, що затверджені ВККС Умови проведення кожного із цих двох конкурсів, як і Положення про проведення конкурсу та Положення про складання кваліфікаційного іспиту, прямо не передбачають такої умови обмеження участі в конкурсі або підстави для її припинення, як участь в іншому конкурсі (у тому числі, подання заяви про участь в іншому конкурсі чи входження до рейтингу учасників іншого конкурсу).

Так само в межах цих двох конкурсів для Комісії не передбачено імперативного правила щодо неможливості включення до рейтингу відповідного конкурсу учасника, який взяв участь в іншому конкурсі.

Враховуючи наведене, слід погодитися з тим, що кандидат на посаду судді має право брати участь у кількох конкурсах на заміщення суддівських посад за своїм розсудом, проте з метою більш ефективного проведення таких конкурсів, слід рекомендувати внести такі зміни до Положення про проведення конкурсу та Положення про складання кваліфікаційного іспиту, які б певним чином упорядкували участь одного кандидата одночасно у кількох конкурсах, в тому числі і шляхом її обмеження. Це має сприяти тому, що більша кількість вакантних посад суддів, які беруть участь у певному конкурсі, буде заповнюватися за наслідками його проведення, до судів відповідної спеціалізації будуть приходити більш підготовлені кандидати, які будуть свідомо обирати відповідну спеціалізацію. Цьому також може сприяти відповідне планування проведення конкурсів згідно потреб судової системи та оприлюднення плану їх проведення на початку року.

Голова суду

Ольга ПАНЧЕНКО